

Ольга КИРИЛЕНКО

доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна,
kyrylenko.olga@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-5504-5519

Сергій ОНИЩУК

аспірант, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна,
serhii.online1998@gmail.com

ORCID ID: 0009-0004-8506-6881

ФІСКАЛЬНА СТІЙКІСТЬ ТА ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: СУТНІСТЬ І ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Вступ. У сучасних умовах глобальної нестабільності, наявності внутрішніх і зовнішніх загроз важливо досягти фінансової стабільності на рівні територіальних громад, адже вони забезпечують розвиток місцевого господарства та створюють умови для життєдіяльності населення кожної території. Для зміцнення економічної безпеки на місцевому рівні необхідне забезпечення фінансової стійкості, яка досягається завдяки достатності фінансових ресурсів, що є основою фінансового потенціалу територіальної громади. Кризові явища та неможливість спрогнозувати динаміку розвитку економіки актуалізують необхідність перегляду наукових підходів до фінансової стійкості та її впливу на фінансовий потенціал.

Мета – ґрунтуючись на наукових підходах до визначення сутності понять “фінансовий потенціал” і “фінансова стійкість”, дослідити їх взаємозв'язок у контексті посилення фінансового потенціалу територіальної громади.

Результати. Досліджено основні підходи до визначення поняття “фінансовий потенціал територіальної громади”. Проаналізовано погляди вчених щодо впливу боргового навантаження на накопичення фінансових ресурсів громади. Здійснено порівняння фінансово-економічної сутності фінансової стійкості та фінансової стабільності. Акцентовано на різнопланових підходах щодо наслідків зростання боргового навантаження для фінансової стійкості бюджету. Обґрунтовано взаємозв'язок між фінансовою стійкістю та фінансовим потенціалом територіальної громади та сформульовано вектори впливу фінансової стійкості на зміцнення фінансового потенціалу територіальної громади.

Висновки. Узагальнення наукових підходів дало змогу з'ясувати, що основою фінансового потенціалу територіальної громади є фінансові ресурси. Виявлено, що сутність поняття фінансової стабільності є ширшим, ніж фінансової стійкості, водночас спроможність забезпечувати достатній фінансовий ресурс для виконання обов'язків місцевою

владою на довгостроковий період характеризує саме поняття фінансової стійкості. Визначено вектори впливу фінансової стійкості на фінансовий потенціал громади, а саме: фінансова стійкість сприяє підтриманню фінансової стабільності і диверсифікації джерел доходів, підвищенню здатності залучати зовнішні ресурси, посиленню довіри жителів громади, мінімізації ризиків кризових ситуацій, розширенню можливостей для інвестицій.

Ключові слова: фінансовий потенціал, фінансова стійкість, фінансові ресурси, боргове навантаження, податкові надходження, дефіцит бюджету.

Табл.: 1, рис.: 1, бібл.: 27.

Olga KYRYLENKO

Dr. Sc. (Economics), Prof., Emeritus of Science and Technology of Ukraine,
West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine, kyrylenko.olga@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5504-5519

Serhii ONYSHCHUK

Postgraduate student, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
serhii.online1998@gmail.com
ORCID ID: 0009-0004-8506-6881

FISCAL SUSTAINABILITY AND FINANCIAL POTENTIAL OF A TERRITORIAL COMMUNITY: ESSENCE AND INTERCONNECTION

Introduction. In the current conditions of financial instability, internal and external threats, the financial condition of territorial communities is important, which provide support for the population of each territory and economic development. To strengthen economic security at the local level, it is necessary to ensure fiscal sustainability, which is achieved through the sufficiency of financial resources, which is the basis of the financial potential of the territorial community. Crisis phenomena and the inability to predict the dynamics of economic development actualize the need to revise scientific approaches to fiscal sustainability and its impact on financial potential.

The purpose of the article is to explore their relationship in the context of strengthening the financial potential of the territorial community based on scientific approaches to defining the essence of the concepts of "financial potential" and "fiscal sustainability of the territorial community" based on scientific approaches to defining the essence of the concepts of "financial potential" and "fiscal sustainability of the territorial community".

Results. The main approaches to defining the concept of "financial potential of a territorial community" are studied. The opinion of scientists on the influence of the debt burden on the accumulation of financial resources of a community is analyzed. The financial and economic essence of the concepts of "fiscal sustainability" and "financial stability" is compared. The versatility of approaches to the consequences of increasing the debt burden for the fiscal sustainability of the community budget is considered. The relationship between fiscal sustainability and the financial potential of a territorial community is substantiated and aspects of the influence of fiscal sustainability on strengthening the financial potential of a community are formulated.

Conclusions. The generalization of scientific approaches allowed us to emphasize that the main component of the financial potential of a territorial community is financial resources. It was found that the essence of the concept of "financial stability" is broader in contrast to the term "fiscal sustainability", while the ability to provide sufficient financial resources to fulfill the duties

of local authorities for a long period characterizes the concept of "fiscal sustainability". Aspects of the impact of fiscal sustainability on the financial potential of a community were identified, namely: fiscal sustainability contributes to maintaining financial stability; diversifying sources of income; increasing the ability to attract external resources; strengthening the trust of community residents; minimizing the risks of crisis situations; expanding investment opportunities.

Keywords: financial potential, fiscal sustainability, financial resources, debt burden, tax revenues, budget deficit.

JEL Classification: H70, R51.

Постановка проблеми. Територіальна громада як суб'єкт фінансових відносин в Україні забезпечує добробут жителів відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Для виконання повноважень органів місцевого самоврядування територіальної громади важливим є достатній фінансовий потенціал цих суб'єктів. Загрози для економіки країни, які несуть пандемії та воєнний стан, суттєво впливають на можливості місцевої влади акумулювати фінансові ресурси для формування і підтримання фінансового потенціалу, необхідного для забезпечення життєдіяльності громад. Одним із основних видів фінансових ресурсів територіальної громади є податкові надходження, які треба накопичувати у розмірі, необхідному для покриття витрат територіальної громади. Здатність забезпечувати достатній рівень надходжень та ефективно використовувати накопичені фінансові ресурси для підтримання стабільності бюджету характеризує поняття, яке у науковій літературі трактується як фінансова стійкість. Основою для оцінки фінансової стійкості слугують, зокрема, обсяг податкових надходжень, бюджетний дефіцит та рівень боргу. В сучасних умовах нестабільної політичної та економічної ситуації відбувається зниження ділової активності, суттєве зростання потреб фінансових ресурсів для оборони країни та збільшення зовнішніх запозичень, що призводить до погіршення фінансової стійкості та суттєво

впливає на стан фінансового потенціалу територіальних громад. У зв'язку з цим потребує наукового обґрунтування взаємозв'язок між фінансовим потенціалом та фінансовою стійкістю територіальної громади, що дасть змогу у подальшому запропонувати шляхи зміцнення фінансового потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сутності фінансового потенціалу розкривали у своїх працях такі українські науковці, як А. Буряченко [1, с. 101], О. Дем'янчук [2, с. 97], Р. Щур [3, с. 62], О. Тулай [4, с. 92], В. Булавинець і Н. Карпшин [5, с. 100] та інші. Вони дотримуються єдиної думки, що фінансовий потенціал громади – це фінансові ресурси, необхідні для реалізації громадою покладених на неї функцій.

Досліджуючи важливість фінансових ресурсів для підтримання фінансового потенціалу територіальної громади, українські та зарубіжні науковці, зокрема І. Луніна, А. Лучка [6, с. 8], А. Крисоватий [7, с. 137], Т. Богдан [8, с. 25], К. Сімс [9, с. 5], О. Бланшар [10, с. 1201] наголошували на необхідності диверсифікації доходів місцевих бюджетів, збалансуванні фінансової політики та макроекономічної стабільності, а також зауважували руйнівний вплив боргового навантаження на фінансовий потенціал громади.

Обмеженість фінансових ресурсів територіальних громад та погіршення стану

економіки обумовили розповсюдження поняття фінансової стійкості, науковці розглядають його як ключовий аспект фінансового потенціалу та довгострокової перспективи ефективності місцевих фінансів.

Різні підходи до визначення поняття “фінансова стійкість” подані у працях таких авторів, як Дж. Барро [11, с. 950], Х. Бох [12, с. 954], Ф. Чернілья [13], Дж. Кейнс [14, с. 344], П. Кругман [15, с. 60], М. Тимошенко [16, с. 45], у навчальній літературі [17, с. 80]. Водночас науковці одноставно підтримують думку, що фінансова стійкість залежить від якості управління формуванням та використанням фінансових ресурсів.

Фінансовий потенціал територіальних громад в умовах воєнного періоду перебуває під постійною загрозою різних факторів. Тому варто дослідити, яким чином фінансова стійкість впливає на фінансовий потенціал громади та її здатність накопичувати фінансові ресурси для ефективного виконання своїх обов’язків.

Метою статті є дослідження наукових підходів до визначення сутності понять “фінансовий потенціал територіальної громади” та “фінансова стійкість територіальної громади”, а також обґрунтування наявності їх взаємозв’язку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукові погляди щодо сутності фінансового потенціалу територіальних громад розкривали у своїх працях науковці, які вивчали місцеві фінанси та фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування (далі – ОМС). Так, фінансовий потенціал на рівні регіональної політики розглядає А. Буряченко, який трактує це поняття як “спроможність акумулювати фінансові ресурси за допомогою використання наявних дохідних джерел та формування сприятливого інвестиційного клімату завдяки застосуванню відповідних інструментів з метою забезпечення стійкого со-

ціально-економічного розвитку відповідної території” [1, с. 101]. У своєму визначенні автор наголошує на матеріальній основі фінансового потенціалу територіальної громади, якою є фінансові ресурси, а також акцентує увагу на тому, що кінцева мета накопичення фінансових ресурсів полягає у підтриманні розвитку регіону, зокрема шляхом формування відповідного інвестиційного клімату.

Аналогічний підхід до сутності фінансового потенціалу територіальної громади розкривається у праці О. Дем’янчук, яка визначає його як “можливість суб’єктів адміністративно-територіальної одиниці в межах стійких економічних відносин формувати, розподіляти та ефективно використовувати фінансові ресурси для виконання ОМС основної функції – забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці” [2, с. 97]. Автор наголошує, що основою збалансованого розвитку регіонів є ефективне управління фінансовими ресурсами.

Водночас Р. Щур розглядає поняття “фінансовий потенціал” у двох сенсах: широкому та вузькому. Так, у вузькому сенсі автор трактує це поняття як “сукупність фінансових потенціалів підприємств, що розташовані в рамках даної території” [3, с. 61], а в широкому – як “перелік елементів: місцевий бюджет; позабюджетні фонди, міжбюджетні потоки, цінні папери, які емітовані органами місцевої влади, фінансовий потенціал підприємств і організацій всіх форм власності, кошти населення, що перебувають в готівковій формі або в банках і інших фінансових інститутах, а також у вигляді різних цінних паперів; фінансових ресурсів інститутів кредитно-фінансової системи регіону, а також коштів, що залучаються банками з інших територій” [3, с. 61].

Схоже визначення фінансового потенціалу території, яке наголошує на важли-

вості фінансових ресурсів не лише ОМС, але й суб'єктів, котрі працюють на відповідній території, та жителів, надає О. Тулай, яка підкреслює необхідність участі “людського потенціалу у соціальній сфері, економіці, сфері охорони навколишнього природного середовища для забезпечення сталого людського розвитку” [4, с. 92].

Вивчаючи сучасний стан та перспективи фінансового потенціалу територіальних громад, В. Булавінець і Н. Карпишин вважають фінансовим потенціалом територіальної громади “сукупність наявних і потенційних джерел фінансових ресурсів, які ОМС можуть залучати за допомогою бюджетного, інвестиційного, кредитного та грантового механізмів для забезпечення ефективного функціонування громади” [5, с. 100]. Тобто у своїх підходах до визначення терміна автори чітко виокремлюють джерела, з яких має формуватися фінансовий потенціал громади.

Дослідження стосовно поняття фінансового потенціалу свідчать про єдину точку зору авторів щодо основної сутності цього поняття, а саме, що такий потенціал базується на фінансових ресурсах, якими розпоряджається місцева влада відповідної територіальної громади.

Обсяг фінансових ресурсів можна оцінити через структуру доходів територіальної громади, які головним чином зосереджуються у відповідних місцевих бюджетах. Для підтримання фінансового потенціалу громади необхідно забезпечувати стабільні доходи, основним джерелом яких є податкові надходження, що забезпечуються за рахунок достатніх податкових повноважень органів місцевого самоврядування.

Засади формування доходів місцевих бюджетів та податкові повноваження ОМС досліджували І. Луїна, А. Лучка [6, с. 8], які наголошували, що для накопичення фінансових ресурсів та набуття фінансової

незалежності потрібна певна податкова автономія. Однак проблемним питанням є визначення видів “податків, які найбільш придатні для зарахування до місцевих бюджетів, а також визначення податків, здатних зміцнити та диверсифікувати доходну частину місцевих бюджетів” [6, с. 8].

Питання фіскальної політики та її впливу на економічну стійкість через боргове навантаження та бюджетний дефіцит досліджував А. Крисоватий, який аналізував роль податків, державного боргу та інших джерел фінансування у формуванні доходів та видатків бюджету. Науковець слушно зауважує про важливість збалансованого підходу до фіскальної політики та необхідність запобігання надмірним зовнішнім запозиченням, які призводять до збільшення боргового навантаження на бюджет [7, с. 137].

Слід зазначити, що боргове навантаження призводить до підвищення фіскальних ризиків. Наукові підходи до зменшення фіскальних ризиків розкриті у працях Т. Богдан [8, с. 25], К. Сімса [9, с. 5], О. Бланшар [10, с. 1201] та ін. Як зазначає Т. Богдан, “для зменшення фіскальних ризиків державних гарантій необхідним є посилення системи оцінки ризиків таких гарантій та встановлення чітких критеріїв їх отримання” [8, с. 25]. Такі заходи здатні зменшити природну схильність державних органів до їх отримання та стимулюватимуть пошук альтернативних інструментів фінансування державних видатків.

Взаємозв'язок бюджетної політики, доходів бюджету та боргового навантаження досліджував американський економіст К. Сімс, який здійснив аналіз макроекономічних даних із використанням моделі векторної авторегресії з метою оцінки впливу фіскальної політики на доходи та державний борг [9, с. 5].

Дослідження щодо фіскальної політики проводив французький економіст

О. Бланшар шляхом детального вивчення взаємозв'язку між борговою стабільністю, бюджетним дефіцитом та процентними ставками, акцентував увагу на їх наслідках для фінансової політики та економічної стабільності [10, с. 1201].

Водночас Дж. Кейнс дотримувався думки, що бюджетний дефіцит може бути інструментом стимулювання економіки, враховуючи, що влада може "використовувати дефіцитне фінансування для стимулювання сукупного попиту під час економічного спаду" [14, с. 344]. Науковий підхід вченого аргументує користь гнучкої фінансової політики, спрямованої на підтримку економічної рівноваги.

Аналогічну точку зору підтримує П. Кругман, наголошуючи, що дефіцит може бути інструментом для стимулювання економіки під час рецесії, оскільки збільшення державних витрат може компенсувати недостатній попит та сприяти економічному зростанню [15, с. 60].

Підсумовуючи результати досліджень щодо доходів бюджету, як основи фінансового потенціалу, варто погодитися, що їх стабільність залежить певною мірою від напрямів фінансової політики. Водночас негативний вплив на фінансовий потенціал громади справляє надмірне боргове навантаження та високий рівень бюджетного дефіциту.

Слід зазначити, що саме за допомогою показників стабільності доходів, рівня боргового навантаження та динаміки бюджетного дефіциту оцінюють показник, який в науковій літературі визначають як фінансову стійкість.

Поняття фінансової стійкості у нормативно-правовій базі України відсутнє, однак досліджується у науковій літературі, здебільшого у працях зарубіжних вчених. Доволі часто поняття фінансової стійкості ототожнюється з терміном "фінансова стабільність". Проте, хоч обидва ці поняття

стосуються загалом економічної стабільності держави (або окремої територіальної громади), між ними існують суттєві відмінності. Варто проаналізувати трактування цих понять у наукових працях (табл. 1).

Отже, поняття фінансової стійкості визначається як здатність влади забезпечувати виконання своїх зобов'язань у довгостроковій перспективі шляхом збалансування бюджетних доходів і витрат без залучення надмірного обсягу запозичень, тобто здатність уникнути боргової кризи та дефолту. Натомість поняття "фінансова стабільність" є ширшим, оскільки стосується стійкості всієї фінансової системи, зокрема банківських установ, фінансових ринків тощо.

Водночас фінансова стійкість бюджету та фінансова стабільність в країні тісно пов'язані між собою, адже якщо держава (або територіальна громада) має значне боргове навантаження, яке не спроможна обслуговувати, то це може спричинити фінансову кризу. З іншого боку, фінансова нестабільність в державі може загрожувати фінансовій стійкості, адже бюджет може зазнати значних втрат податкових надходжень, через що влада буде змушена збільшити борг.

Так, Т. Єфименко, С. Гасанов і С. Бартош аналізують питання фінансової стійкості в контексті фінансової децентралізації та наголошують, що "недосконалість систем формування й витрачання бюджетних коштів та оподаткування створюють загрози проявів рецесії, розширення тіньового сектору економіки, неадекватної динаміки податкових доходів та розподілу бюджетних ресурсів, стагнації якості життя і нерівності громадян, дестабілізації відтворення інтелекту, робочої сили" [24, с. 45].

Тісний взаємозв'язок між фінансовою стійкістю та фінансовою стабільністю також зауважує група чеських науковців З. Комаркова, В. Дінгова і Л. Комарек, які

**Наукові підходи до визначення понять “фіскальна стійкість”
та “фінансова стабільність”***

Автор і джерело	Визначення поняття
Фіскальна стійкість	
М. Тимошенко [17, с. 44]	Фіскальна стійкість означає здатність уряду виконувати свої фінансові зобов'язання в довгостроковій перспективі, не покладаючись на надмірні запозичення та не вдаючись до інфляційної політики.
Дж. Барро [11, с. 950]	Фіскальна стійкість досягається коли уряду вдається уникнути боргової кризи за рахунок стабільності доходів і витрат. У разі зростання відношення боргу до доходу зростає ймовірність дефолту уряду.
Х. Бох [12, с. 957]	Фіскальна стійкість визначається, не лише рівнем боргу, а й реакцією фіскальної політики на його зміну. Реагування уряду на зростання боргу збільшенням первинного профіциту означає, що фіскальна політика є стійкою.
Ф. Черніля [13]	Фіскальна стійкість означає, що майбутніми фіскальними балансами можна буде ефективно керувати навіть у випадку постійних потрясінь і криз, а також структурних змін в економічних показниках, зокрема процентних ставок або темпів інфляції.
Місцеві фінанси: підручник [16, с. 80]	Фіскальна функція податку означає, що обсяг його надходження до місцевих бюджетів має бути достатнім та стабільним для фінансового забезпечення місцевого самоврядування.
Фінансова стабільність	
Е. Крокетт [18, с. 2]	Фінансова стабільність означає безперебійне функціонування інститутів і ринків, які складають фінансову систему.
Г. Шиназі [19, с. 8]	Фінансова стабільність – це здатність фінансової системи: сприяти ефективному розподілу економічних ресурсів, а також ефективності інших економічних процесів; оцінювати, розподіляти й управляти фінансовими ризиками; підтримувати свою здатність виконувати ці ключові функції, навіть під впливом зовнішніх шоків або накопичення дисбалансу, головним чином за допомогою механізмів самокоригування.
Т. Падоа-Скіуппа [20, с. 20]	Концепція фінансової стабільності стосується збереження основних економічних функцій фінансової системи щодо спрямування заощаджень в інвестиції та забезпечення ефективного і безпечного механізму платежів.
Я. Белінська, В. Биховченко [21, с. 75]	Фінансова стабільність визначається як властивість фінансової системи з мінімальними витратами змінювати основні характеристики розвитку відповідно до трансформацій економічної системи та зовнішніх впливів.
Ж. Довгань [22, с. 32]	Фінансова стабільність – це здатність банківської системи підтримувати необхідний рівень основних фінансових індикаторів, зберігати стійку рівновагу, покривати за рахунок власних коштів можливі банківські ризики та витрати, пов'язані з ними в умовах несприятливого зовнішнього середовища.
Стратегія макро-пруденційної політики НБУ [23]	Фінансова стабільність – це стан фінансової системи, за якого вона здатна належно виконувати свої основні функції, такі як фінансове посередництво та здійснення платежів, а також протистояти кризовим явищам.

* Складено на основі [16, с. 80; 17, с. 44; 11, с.950; 12, с. 957; 13; 18, с. 2; 19, с. 8; 20, с. 20; 21, с. 75; 22, с. 32; 23].

зазначають “про двосторонню взаємодію між фінансовим та державним (бюджетним) сектором, де зростає залежність між фінансовою та фіскальною стабільністю. Тому життєво важливо, в інтересах фінансової стабільності, контролювати фіскальну стабільність, щоб своєчасно заблокувати надмірну взаємодію регуляторним шляхом” [25, с. 108].

Отже, фіскальну стійкість вчені розглядають як один із основних інструментів для досягнення фінансової стабільності. Фіскальна стійкість забезпечує стабільність бюджету громади, що дає змогу акумулювати достатньо коштів для фінансування основних функцій громади, а це сприяє збільшенню фінансового потенціалу. Крім цього, стабільність бюджетних доходів покращує

довіру інвесторів та партнерів громади, що також підвищує фінансовий потенціал. Тож можна зробити висновок, що фінансова стійкість суттєво впливає на фінансовий потенціал територіальної громади.

Вплив фінансової стійкості на фінансовий потенціал громади можна розглянути через окремі аспекти. Так, одним із таких аспектів, як зазначено вище, є забезпечення фінансового потенціалу територіальної громади через фінансову стійкість. Територіальна громада, яка характеризується вищим рівнем фінансової стійкості, має більше можливостей для свого розвитку, реалізації інвестиційних проєктів, а також підвищення якості послуг для населення.

Інший аспект впливу на фінансовий потенціал громади виявляється в тому, що фінансова стійкість означає низькі ризики дефолту та достатню кредитоспроможність громади, підвищує її репутацію для інвесторів. Це сприяє здатності громади залучати більше зовнішніх (недержавних) ресурсів на вигідних умовах. Такими недержавними ресурсами, на думку В. Кудряшова, є ресурси від юридичних і фізичних осіб, які не спричиняють потужних негативних впливів на макроекономічну стабільність, порівняно із залученням державних коштів (наприклад, центрального банку), що здатне погіршувати показники боргової стійкості [26, с. 84]. Варто погодитися з позицією В. Кудряшова, що для підвищення ефективності “управління фінансуванням державного бюджету в умовах війни та подолання її наслідків доцільно збільшити обсяги неборгового ресурсу (надходження від приватизації та проведення активних операцій), а також заміщувати монетарне фінансування держбюджету через упровадження недержавних джерел його забезпечення” [26, с. 92].

Одним із шляхів зміцнення фінансового потенціалу територіальної громади є ди-

версифікація доходів місцевого бюджету, адже, акумулюючи податкові надходження, територіальна громада має менше фінансових ризиків у випадку недоотримання будь-якого податку. Це зміцнює фінансову стійкість громади на довгострокову перспективу. Аналогічні наукові погляди підтримують І. Луніна і А. Лучка, проте автори зазначають, що окрім диверсифікації доходів необхідним є також “приведення повноважень ОМС у відповідність до їх можливостей акумулювати доходи” [6, с. 56].

Достатня фінансова стійкість громади покращує її привабливість та розширює можливості для інвестицій у стратегічні напрями розвитку, що створює умови для зміцнення фінансового потенціалу. Так, у Національній стратегії доходів України до 2030 р. наголошено на важливості залучення як внутрішніх, так і іноземних інвестицій не тільки для цілей післявоєнного відновлення, але й, зокрема, для стимулювання економічного зростання у період воєнного часу” [27, с. 67].

Окрім покращення довіри з боку інвесторів, громада з достатньою фінансовою стійкістю здатна підвищити довіру місцевих жителів, що стимулює їх сплачувати податки і таким чином зміцнювати фінансовий потенціал громади. За результатами опитування щодо оцінки діяльності податкової служби, проведеного у 2022 р., ставлення платників податків та бізнесу позитивне, а саме: від 64% до 75% довіряють податковій службі, а від 7% до 15% опитаних респондентів недовіряють. Це свідчить про наявність проблеми у взаємодії платників податків та органів податкової служби [27, с. 21].

Іншим аспектом впливу на фінансовий потенціал фінансової стійкості є те, що остання зменшує ризики виникнення фінансової кризи або дефіциту бюджету. Зокрема, у праці М. Тимошенко зазначено, що влада країни повинна працювати над інвестуван-

ням в економіку, щоб забезпечити готовність до стихійних лих та пом'якшення їх наслідків, адже вищий рівень стабільності дає змогу краще “протистояти зовнішнім потрясінням і сприяти фінкальній стійкості та національній економічній безпеці” [17, с. 47].

Узагальнюючи погляди вчених, можна виокремити кілька векторів впливу фінкальної стійкості на фінансовий потенціал територіальної громади (рис. 1).

Наведені на рис. 1 вектори впливу свідчать, що фінкальна стійкість територіальної громади є ключовою умовою для її розвитку та зміцнення фінансового потенціалу. Досягнення достатнього рівня фінкальної стійкості дає змогу ефективно управляти фінансовими ресурсами територіальної громади, залучати вигідні інвестиційні пропозиції, підвищувати довіру населення і бізнесу та сприяти подальшому економічному розвитку.

Висновки. Проведений аналіз наукових підходів до визначення поняття фінансового потенціалу територіальної громади дав змогу дійти висновку, що його основою є фінансові ресурси, якими можуть розпоряджатися органи місцевого самоврядування. Тому забезпечення стабільності бюджетних надходжень є одним із основних завдань бюджетної політики. Водночас об-

ґрунтовано, що зазначена стабільність залежить від фінкальної стійкості бюджету територіальної громади. Порівняльний аналіз понять фінкальної стійкості і фінансової стабільності дав можливість обґрунтувати їх відмінність, зокрема в частині сфери їхньої дії. Дослідження впливу фінкальної стійкості на фінансовий потенціал територіальної громади дало змогу виокремити такі вектори: фінкальна стійкість сприяє підтриманню фінансової стабільності, диверсифікації джерел доходів, підвищенню здатності залучати зовнішні ресурси, посиленню довіри жителів громади, мінімізації ризиків кризових ситуацій, розширенню можливостей для інвестицій.

Перспективи подальших досліджень з цієї проблематики полягають у розвитку підходів до оцінки фінкальної стійкості територіальних громад та розробці пропозицій щодо її зміцнення, зокрема у воєнний період.

Список використаних джерел

1. Буряченко А. Економічна природа фінансового потенціалу регіону. Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Економіка. 2016. Вип. 3. С. 96–102.
2. Дем'янчук О. І. Формування та реалізація фінансового потенціалу збалансованого роз-

Рис. 1. Вектори впливу фінкальної стійкості на фінансовий потенціал територіальної громади*

* Побудовано авторами.

витку адміністративно-територіальних одиниць України : монографія. Острог, 2019. 408 с.

3. Щур Р. Фінансовий потенціал територіальних громад: теоретичний аналіз. Економіка та держава. 2018. № 5. С. 60–64.

4. Тулай О. І. Державні фінанси у забезпеченні сталого людського розвитку : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 500 с.

5. Булавинець В., Карпишин Н. Фінансовий потенціал територіальних громад: сучасний стан і перспективи. Світ фінансів. 2019. № 4. С. 96–110.

6. І. О. Луніна, О. П. Кириленко, А. В. Лучка. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. Київ, 2010. 320 с.

7. Крисоватий А. І. Парадигма податкових та позикових фінансів. Вісник економічної науки України. 2008. № 1. С. 132–140.

8. Богдан Т. Бюджетні дефіцити і державний борг України під впливом шоків пандемії та повномасштабної агресії. Фінанси України. 2023. № 5. С. 7–29.

9. Sims C. A. Macroeconomics and reality. *Econometrica*. 1980. Vol. 48. P. 1–48.

10. Blanchard O. Public debt and low interest rates. *American Economic Review*. 2019. Vol. 109. P. 1197–1229.

11. Barro R. J. On the Determination of the public debt. *Journal of Political Economy*, University of Chicago Press. 1979. Vol. 87. P. 940–971.

12. Bohn H. The behavior of U. S. public debt and deficits. *The Quarterly Journal of Economics*, President and Fellows of Harvard College. 1998. Vol. 113. P. 949–963.

13. Cerniglia F., Dia E., Hallett A. H. 2018. Fiscal sustainability vs. fiscal stability: tax and debt under entitlement spending. CRANEC – Working Papers del Centro di Ricerche in Analisi economica e sviluppo economico internazionale. 2018. No. 01/18. URL : <https://ideas.repec.org/p/crn/wpaper/crn1801.html>.

14. Brown-Collier E. K., Collier B. E. What Keynes really said about deficit spending. *Journal of Post Keynesian Economics*. 1995. Vol. 17, No. 3. P. 341–355.

15. Krugman P. The Return of Depression Economics. Council on Foreign Relations. 1999. Vol. 78. No. 1. P. 56–74.

16. Тимошенко М. В. Фіскальна стійкість як елемент національної економічної безпеки в умовах геополітичних ризиків. Інтелект XXI. 2023. № 4. С. 44–48.

17. Місцеві фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с.

18. Crockett A. The theory and practice of financial stability. *Essays in International Finance*. Princeton University. Princeton, New Jersey. 1997. № 203. 60 p.

19. Schinasi G. J. Defining financial stability. IMF Working Paper. International Monetary Fund. 2004. № 187. P. 17–23.

20. Padoa-Schioppa T. Central banks and financial stability: exploring a land in between: paper presented at the Second ECB Central Banking Conference “The transformation of European financial system”. Frankfurt-am-Main, 2002.

21. Белінська Я. В., Буховченко В. П. Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку. Стратегічні пріоритети. 2012. № 1. С. 72–84.

22. Довгань Ж. М. Економічна сутність фінансової стабільності банківської системи. Наука молода : зб. наук. праць молодих вчених ТНЕУ. 2016. № 25. С. 26–39.

23. Стратегія макропруденційної політики Національного банку України (зі змінами згідно з рішенням Правління Національного банку України від 24.12.2024 р. № 444-рш). URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_MaP.pdf?v=11.

24. Єфименко Т. І., Гасанов С. С., Бартош С. В. Фіскальна безпека і децентралізація в умовах глобальних викликів і загроз. Фінанси України. 2020. № 9. С. 29–48.

25. Komárková Z., Dingová V., Komárek L. *Fiscal sustainability and financial stability. Czech National Bank / Financial Stability Report 2012/2013*. 2013. P. 103–112.

26. Кудряшов В. П. Управління фінансуванням державного бюджету в аспекті співпраці України з МВФ. *Фінанси України*. 2023. № 6. С. 75–95.

27. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

References

1. Buriachenko, A. (2016). *Ekonomichna pryroda finansovoho potentsialu rehionu* [Economic growth of the region's financial potential]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Ekonomika – Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Economics Series*, 3, 96–102 [in Ukrainian].

2. Demianchuk, O. I. (2019). *Formuvannia ta realizatsiia finansovoho potentsialu zbalansovanoho rozvytku administratyvnoterytorialnykh odynyts Ukrainy* [Formation and implementation of the financial potential of balanced development of administrative and territorial units of Ukraine]. *Ostroh* [in Ukrainian].

3. Shchur, R. (2018). *Finansovyi potentsial terytorialnykh hromad: teoretychnyi analiz* [Financial potential of territorial communities: theoretical analysis]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 5, 60–64 [in Ukrainian].

4. Tulai, O. I. (2016). *Derzhavni finansy u zabezpechenni staloho liudskoho rozvytku* [Public finances for sustainable human development]. (Thesis: 08.00.08). Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

5. Bulavynets, V., Karpysyn, N. (2019). *Finansovyi potentsial terytorialnykh hromad: suchasnyi stan i perspektyvy* [Financial potential of territorial communities: current state and prospects]. *Svit finansiv – World of Finance*, 4, 96–110 [in Ukrainian].

6. Lunina, I. O. (Ed.), Kyrylenko, O. P., Luchka, A. V. (2010). *Dyversyfikatsiia dokhodiv mistsevykh biudzhetyv* [Diversification of local budget

revenues]. *NAS of Ukraine, Inst. of Economics and Forecasting*. Kyiv [in Ukrainian].

7. Krysovatyiy, A. I. (2008). *Paradyhma podatkovykh ta pozykovykh finansiv* [Paradigm of tax and loan finance]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1, 132–140 [in Ukrainian].

8. Bohdan, T. (2023). *Biudzhetni defitsyty i derzhavnyi borh Ukrainy pid vplyvom shokiv pandemii ta povnomasshtabnoi ahresii* [Budget deficits and public debt of Ukraine under the influence of pandemic shocks and full-scale aggression]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 5, 7–29 [in Ukrainian].

9. Sims, C. A. (1980). *Macroeconomics and reality*. *Econometrica*, 48, 1–48.

10. Blanchard, O. (2019). *Public debt and low interest rates*. *American Economic Review*, 109, 1197–1229.

11. Barro, R. J. (1979). *On the determination of the public debt*. *Journal of Political Economy*, University of Chicago Press, 87, 940–971.

12. Bohn, H. (1998). *The behavior of U. S. public debt and deficits*. *The Quarterly Journal of Economics*, President and Fellows of Harvard College, 113, 949–963.

13. Cerniglia, F., Dia, E., Hallett, A. H. (2018). *Fiscal sustainability vs. fiscal stability: tax and debt under entitlement spending*. *CRANEC – Working Papers del Centro di Ricerche in Analisi economica e sviluppo economico internazionale*, 01/18. Available at: <https://ideas.repec.org/p/crm/wpaper/crm1801.html>.

14. Brown-Collier, E. K., Collier, B. E. (1995). *What Keynes really said about deficit spending*. *Journal of Post Keynesian Economics*, 17(3), 341–355.

15. Krugman, P. (1999). *The return of depression economics*. *Council on Foreign Relations*, 78(1), 56–74.

16. Tymoshenko, M. V. (2023). *Fiskalna stiikist yak element natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky v umovakh heopolitychnykh ryzykiv* [Fiscal stability as an element of national economic security in the context of geopolitical risks]. *Intelekt XXI – Intellect XXI*, 4, 44–48 [in Ukrainian].

17. Kyrylenko, O. P. (Ed.). (2014). *Mistsevi finansy [Local finance]*. 2nd ed., supplemented and revised. Ternopil : Ekonomichna dumka TNEU [in Ukrainian].
18. Crockett, A. (1997). *The theory and practice of financial stability. Essays in International Finance*. Princeton University. Princeton, New Jersey, 203, 60.
19. Schinas, G. J. (2004). *Defining financial stability*. IMF Working Paper. International Monetary Fund, 187, 17–23.
20. Padoa-Schioppa, T. (2002). *Central banks and financial stability: exploring a land in between: paper presented at the Second ECB Central Banking Conference “The transformation of European financial system”*. Frankfurt-am-Main.
21. Belinska, Ya. V., Bykhovchenko, V. P. (2012). *Mekhanizm zabezpechennia finansovoi stabilnosti: struktura, instrumenty, napriamy rozvytku [Mechanism for ensuring financial stability: structure, instruments, directions of development]*. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities*, 1, 72–84 [in Ukrainian].
22. Dovhan, Zh. M. (2016). *Ekonomichna sutnist finansovoi stabilnosti bankivskoi systemy [The economic essence of the financial stability of the banking system]*. *Nauka moloda : zb. nauk. prats molodykh vchenykh TNEU – Young Science: collection of scientific works of young scientists of TNEU*, 25, 26–39 [in Ukrainian].
23. *Stratehiia makroprudentsiinoi polityky Natsionalnoho banku Ukrainy vid 24.12.2024 [Strategy of macroprudential policy of the National Bank of Ukraine]*. (2024, December, 24). Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_MaP.pdf?v=11.
24. Yefymenko, T. I., Hasanov, S. S., Bartosh, S. V. (2020). *Fiskalna bezpeka i detsentralizatsiia v umovakh hlobalnykh vyklykiv i zahroz [Fiscal security and decentralization in the face of global challenges and threats]*. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 9, 29–48 [in Ukrainian].
25. Komárková, Z., Dingová, V., Komárek, L. (2013). *Fiscal sustainability and financial stability*. Czech National Bank / Financial Stability Report 2012/2013. 103–112.
26. Kudriashov, V. P. (2023). *Upravlinnia finansuvanniam derzhavnogo biudzhetu v aspekti spivpratsi Ukrainy z MVF [Management of state budget financing in the aspect of Ukraine's cooperation with the IMF]*. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 6, 75–95 [in Ukrainian].
27. *Natsionalna stratehiia dokhodiv do 2030 roku [National Revenue Strategy for 2030]*. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.